

**ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Α 2, 98b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως.

Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶεται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασιῶν)· ὥστ' εἶπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἀγνοίαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν.

Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι.

Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστίν.

Παρατηρήσεις

1. Με βάση το πρωτότυπο κείμενο να χαρακτηρίσετε ως **Σωστές** ή **Λανθασμένες** τις προτάσεις που ακολουθούν και να γράψετε το σχετικό **χωρίο** του κειμένου που επιβεβαιώνει τον χαρακτηρισμό σας:

α. Αυτός που διέπεται από απορία και δοκιμάζεται από έκπληξη και θαυμασμό δεν έχει συνείδηση της άγνοιάς του.

β. Είναι παράλογο να ισχυριστεί κανείς ότι αυτός που αγαπά τους μύθους είναι κατά κάποιο τρόπο και φιλόσοφος.

γ. Αρχικά οι άνθρωποι προβληματίστηκαν για τα σύνθετα φυσικά φαινόμενα.

δ. Δεν ήταν η ανάγκη που οδήγησε τους ανθρώπους στη φιλοσοφία αλλά η γνώση.

ε. Η φιλοσοφία υπήρξε αποτέλεσμα και του άνετου βίου του ανθρώπου.

(Μονάδες 10)

2. Αριστοτέλης θεωρεί τη φιλοσοφία *ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν*. Ποια έννοια δίνει στο επίθετο *ἐλευθέρα*; Με ποια αναλογία υποστηρίζει την άποψή του;

(Μονάδες 10)

3. Ποια η σημασία των ρημάτων *θανυμάζω*, *φιλοσοφῶ* και *ἀπορῶ* και ποια η μεταξύ τους σχέση;

(Μονάδες 10)

4. α. *παθημάτων*, *διαγωγῆς*: με ποια σημασία χρησιμοποιούνται οι λέξεις στο κείμενο και ποια σημασία έχουν σήμερα; (μονάδες 4)

β. Με ποιες λέξεις του κειμένου συνδέονται ετυμολογικά οι ακόλουθες: ιστορία, ετυμολογία, βακτηρία, ταξίαρχης, αστερόεις, ισθμός (μονάδες 6)

(Μονάδες 10)

5. Με βάση την εισαγωγή να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

α) Όταν ο Αριστοτέλης πέθανε στην Χαλκίδα ήταν:

- i) «*δύο που καὶ ἐξήκοντα ἐτῶν*»
- ii) «*τριῶν που καὶ ἐξήκοντα ἐτῶν*»
- iii) «*«τεσσάρων που καὶ ἐξήκοντα ἐτῶν*»

β) Το σημαντικότερο μέρος των *Πολιτικῶν* του ο Αριστοτέλης το έγραψε:

- i) πριν από τη συγκέντρωση των 158 *Πολιτειῶν* του
- ii) μετά από τη συγκέντρωση των 158 *Πολιτειῶν* του
- iii) παράλληλα με τη συγκέντρωση των 158 *Πολιτειῶν* του

γ) Ο Αριστοτέλης στη Μακεδονία επιμελήθηκε μια καινούργια έκδοση:

- i) των *Πολιτικῶν*
- ii) των *Ἠθικῶν Νικομαχείων*
- iii) των ομηρικών επών

δ) Όταν ο Αριστοτέλης επέστρεψε στην Αθήνα για δεύτερη φορά, την Ακαδημία διηύθυνε:

- i) Ο Ξενοκράτης
- ii) Ο Σπεύσιππος
- iii) Ο Ηρακλείδης

- ε) Η ψυχοσύνθεση του Αριστοτέλη ήταν κυρίως:
i) θετική και ποιητική
ii) επιστημονική και θετική
iii) επιστημονική και ποιητική

(Μονάδες 10)

6. Η μελέτη των φυσικών φαινομένων είναι κοινός τύπος της μυθολογικής, της επιστημονικής και της φιλοσοφικής σκέψης. Λαμβάνοντας υπόψη το Κείμενο Αναφοράς και το Παράλληλο Κείμενο που ακολουθεί να αναφερθείτε στους λόγους που οδήγησαν σε αυτήν. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το κοινό θέμα των δύο κειμένων;

Τη νύχτα της 21ης / 22ης Ιουνίου του 168 π.Χ. πριν από τη μάχη της Πύδνας – όπου ο Αιμίλιος Παύλος νίκησε το βασιλιά της Μακεδονίας Περσέα – έγινε έκλειψη της σελήνης που τρομοκράτησε τους Ρωμαίους στρατιώτες. Ο αστρονόμος Σουλπίκιος Γάλλος, που ήταν υπαρχος του Αιμιλίου Παύλου –ή, σύμφωνα με άλλες πηγές, χιλιάρχος– τους έκανε ένα πρόχειρο μάθημα αστρονομίας, με αποτέλεσμα να ξαναβρούν το χαμένο ηθικό τους και να κερδίσουν τη μάχη.

Ο Σουλπίκιος Γάλλος ήταν υπαρχος του Λευκίου Αιμιλίου Παύλου, που πολεμούσε εναντίον του βασιλιά Περσέα. Μια ξάστερη νύχτα έγινε ξαφνικά έκλειψη της σελήνης· τρόμος έπιασε τις ψυχές των στρατιωτών από το ξαφνικό φοβερό θέαμα και ο στρατός έχασε το ηθικό του. Τότε ο Σουλπίκιος Γάλλος πραγματεύτηκε (σε ομιλία του) τη φύση του ουρανού και τη στάση και τις κινήσεις των άστρων και της σελήνης και με αυτό τον τρόπο έστειλε το στρατό στη μάχη με αναπτωμένο ηθικό. Έτσι τα «ελευθέρια μαθήματα» του Γάλλου άνοιξαν το δρόμο για τη λαμπρή εκείνη νίκη του Αιμιλίου Παύλου. Επειδή αυτός κατανίκησε το φόβο του ρωμαϊκού στρατού, ο στρατηγός μπόρεσε να νικήσει τους εχθρούς.

Βαλέριος Μάξιμος VIII, XI, 1

(Μονάδες 10)

Β. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στον περι αντιδόσεως λόγο ο Ισοκράτης, με αφορμή μια δίκη αντιδόσεως εναντίον του, διατυπώνει τις απόψεις του για τη ζωή και την παιδεία. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο ρήτορας καταδεικνύει την αξία της φιλοσοφίας στη ζωή των ανθρώπων.

Ἄτοπον δέ τι τυγχάνω πεπονθώς· εἰρήσεται γάρ, εἰ καὶ τινες λίαν εὐμετάβολον εἶναί με φήσουσιν. Ὀλίγω μὲν γὰρ πρότερον ἔλεγον ὡς πολλοὶ τῶν καλῶν καγαθῶν ἀνδρῶν διεψευσμένοι τῆς φιλοσοφίας τραχύτερον πρὸς αὐτὴν ἔχουσι· νῦν δ' οὕτως ἐναργεῖς ὑπέληφα τοὺς λόγους εἶναι τοὺς εἰρημένους καὶ πᾶσι φανερούς, ὥστ' οὐδεὶς ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ τὴν δύναμιν αὐτῆς, οὐδὲ καταγιγνώσκειν ἡμῶν ὡς διαφθείρομεν τοὺς μαθητάς, οὐδὲ πεπονθέναι τοιοῦτον οὐδὲν οἶον αὐτοὺς ὀλίγω πρότερον ἠτιώμην· ἀλλ' εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν καὶ τὸ νῦν ἐν τῇ διανοίᾳ μοι παρεστηκός, ἡγοῦμαι πάντας τοὺς φιλοτίμως μοι διακειμένους ἐπιθυμητικῶς ἔχοντας τοῦ φρονεῖν εὖ καὶ λέγειν αὐτοὺς μὲν ἀμελεῖν τούτων, τοὺς μὲν διὰ ῥαθυμίας, τοὺς δὲ καταμεμορφόμενους τὴν φύσιν τὴν αὐτῶν, τοὺς δὲ δι' ἄλλας τινὰς προφάσεις.

Ἰσοκράτους περι αντιδόσεως, 243-244

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

διαψεύδομαί τινας: απατώμαι ως προς κάτι, σχηματίζω εσφαλμένη αντίληψη για κάτι

τραχύτερον ἔχω: διάκειμαι αυστηρότερα ή επικριτικά

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ1. Να μεταφράσετε στη νέα ελληνική το απόσπασμα: «Ὀλίγω μὲν γὰρ πρότερον ἔλεγον ... ὀλίγω πρότερον ἠτιώμην».

(Μονάδες 10)

Γ2. Ποια στάση τηρούν, κατά τον ρήτορα, ορισμένοι από τους ενάρετους άνδρες απέναντι στη φιλοσοφία; Ποια επιχειρηματολογία επιστρατεύει ο ίδιος προκειμένου να την υπερασπιστεί;

(Μονάδες 10)

Γ3α. Στο απόσπασμα που σας δίνεται για μετάφραση, να εντοπίσετε το πρωτόκλιτο ουσιαστικό αρσενικού γένους και τα τριτόκλιτα ουσιαστικά και να τα μεταφέρετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού (μονάδες 3). Στο ίδιο απόσπασμα να μεταφέρετε το τριτόκλιτο επίθετο στη γενική ενικού του θηλυκού γένους (μονάδα 1) και να γράψετε τον ίδιο τύπο του επιθέτου «καλῶν» στον υπερθετικό βαθμό (μονάδα 1).

(Μονάδες 5)

Γ3β. Να γράψετε τον ζητούμενο τύπο για καθεμιά από τις λέξεις που σας δίνονται:

πεπονθώς: τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα

φήσουσιν: το γ' πληθυντικό οριστικής παρατατικού

ἔχουσι: το β' ενικό ευκτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή

καταγιγνώσκειν: τον ίδιο τύπο στον παρακείμενο της ίδιας φωνής

ἠτιώμην: το α' πληθυντικό υποτακτικής ενεστώτα

(Μονάδες 5)

Γ4α. πεπονθώς, με, ὀλίγω (το 1^ο), τῶν ἀνδρῶν, ἐναργεῖς, ἄγνοειν: Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις παραπάνω λέξεις.

(Μονάδες 6)

Γ4β. τοὺς εἰρημένους: Να χαρακτηριστεί συντακτικά (μονάδα 1) και να αναλυθεί στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδα 1).

(Μονάδες 2)

Γ4γ. «εἰρήσεται γὰρ, εἰ καὶ τινες λίαν εὐμετάβολον εἶναι με φήσουσιν.»: Να αναγνωρίσετε συντακτικά ως προς το είδος της τη δευτερεύουσα πρόταση του αποσπάσματος (μονάδα 1) και να τη συμπτύξετε σε μετοχή (μονάδα 1).

(Μονάδες 2)

**Γιαννακῆς Νικόλας
Τζιτζικᾶκης Παναγιώτης**